

JSME již u let, která se do dějin církve vepsala počátkem reformátorské činnosti doktora Martina Luthera. Dříve než s ním, vešla Jednota ve styk se slavným *Desid. Erasmem Rotterdamským*. B. Lukáš poznal jeho „Enchiridion“ a přeložil části z něho ve svém spise „O šesti příčinách bludu obecních“ [1517]. Erasmus zvěděl o Bratřích z listu českého humanisty Jana Šlechty ze Všehrd, jenž se mu o nich rozepsal v přehledu náboženských poměrů v Čechách [1519]. Na celkem věcný, ale přece Bratřím nepřejný výklad českého přítele reagoval ku podivu nezaújatě a pochválil mnoho z toho, co mu Šlechta o jejich rádech pověděl. Listy vyšly, jak se u humanistů rozumělo, i tiskem a Bratři byli sympatickým projevem proslulého učenice mile překvapeni. V naději, že jej získají pro další zájem o Jednotu, poslali mu po B. Klaudiánovi svou apologii z r. 1511 se žádostí o její posudek, kterého by se před veřejností rádi dovolali. Ale Erasmus se omluvil jednak zaměstnaností, jednak zcela upřímně i obavou, že by mu sympatie k Bratřím, příliš hlasitě projevené, mohly být nebezpečné. Luther se Bratřím ukáže přítelem daleko odvážnějším.

[VIII]

V prvním styku se světovou reformací

LUTHER SE DLOUHO nenadál, že by se mohl ocitnout v jedné řadě s Českými bratry a s husity. Češi byli přece po celé století v německém sousedství vyhlášeni za kacíře. Měl-li kdo pro ně sympatie a očekával-li kdo něco od nich, byli to vedle valdenských sedláci, stísnění sociálním útlakem a domáhající se nápravy občasným výbuchem vzpoury. Mezi nimi doznívala ještě vzpomínka na tábořské manifesty a na hrůzu z husitských jízď, která pojímala především zámožné třídy německých zemí. Mla-

dému Lutherovi bylo hrozným pomyšlením mít něco s tímto nebezpečným buřičstvím. Byl překvapen, když četl Husovo kázání a zjistil si, že je plné biblického učení. O Bratřích věděl z jejich norimberské „Apologie“ [1511] i z polemických spisů proti bratrským Jeronyma Dungersheima a Jak. Zieglera, kteří do svých polemik pojali celé současné bratrské obrany. Bratry měl za bludaře a setkal-li se u nich i po svém obratu z r. 1513, ano i po říjnu 1517, s názory podobnými jeho vlastním, jako s odporem proti odpustkům, spíše se toho lekal, než aby byl potěšen. Jasně se stavěl od „pikartů“ stranou, ba proti nim, třeba byl bratrskými projevy posílen k vyhlášení svých 95 thesů. Vytýkal jim, že zamítají zavedené církevní ceremonie, které je třeba zachovávat z ohledu na slabé údy. Na jejich výstražném příkladě sám sobě předkládal meze, které nesmí překročit křesťanská svoboda. Měl je za sektáře, kteří se povyšují nad bloudící a neosvícené, místo aby s nimi z lásky trvali v jednom církevním společenství a pomáhali jim. Jejich vyšší mravní úroveň pokládal za farizejství. Hájil proti nim skutečnost očistce.

Teprve když sám poznal zajetí církve a vzepřel se rozhodně antikristovskému Římu, uvědomil si, že se *postavil na stanovisko české reformace*, Bratřimi nejdůsledněji zastávané. Připomínal si nejednou Husův vzor, aby se posílil ve vyznavačské statečnosti, když se k němu byl otevřeně přihlásil na lipské disputaci [1519] a pak oním známým výrokem, jímž prohlásil sebe i Jana Staupitze, ba i Augustína a apoštola Pavla za husity. Postupně přijímal důležité články husitského i bratrského programu: podávání podobojí, mateřský jazyk při bohoslužbách, zbavení kněží nadměrného majetku, zřízení kněžství na Římu nezávislého, odmítání inkvisičního násilí.

Není divu, že se v Čechách brzy ozval radostný souhlas s vystoupením Lutherovým. Projevil se zejména po lipské disputaci podobným listem, který mu zaslalo několik pražských kněží. Trval v prvním rozmachu do počátku r. 1524. Husité, kteří v církvi podobojí udržovali rozhodnější směr, byli ze Saska povzbuzeni v odporu proti Římu a utvrzovali se ve svém pokrokovém, biblickém smýšlení. Luther se jich ujímal vždy urči-